

פסחים פרק ג משנה ז

ביטול חמץ בלב

ההולך לשחוט את פסחו, ולמול את בנו, ולאכול סעודת ארוסין בבית חמיו
 ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו,
 אם יכול לחזור ולבער ולחזור למצותו, יחזור ויבער.
 ואם לאו, מבטלו בלבו.
 להציל מן הנכרים, ומן הנזהר, ומן הלסטים, ומן הדלקה, ומן המפלת,
 יבטל בלבו.
 ולשבות שביתת הרשות,
 יחזור מיד.

פסחו - קרבן הפסח.
 למול את בנו - לקיים מצוות ברית מילה לבנו.
 סעודת ארוסין - סעודת מצוה שנהגו לעשות בשעה שהחתן בא לקדש את הכלה.
 חמיו - אביה של הכלה.
 מבטלו בליבו - מבטל בלב את החמץ וחושב עליו כאילו הוא עפר (ראו בהמשך היחידה).
 הנכרים - חילות אויבים.
 לסטים - שודדים.
 שביתת הרשות - הולך להתארח אצל חבר.

מטרות

לאחר לימוד המשנה נדע לענות על השאלות הבאות:

מושגים ומילים שנכיר

לאחר לימוד המשנה:

איסור הנאה,

יסיק,

מפרר וזורה.

1. כיצד ינהג אדם ששכח לבער את החמץ ויצא לדרך כדי לקיים מצווה, ומדוע?
2. מהו הכלל הקובע מתי יש לחזור לבער את החמץ ובאיזה מצב יכול לבטל בלב את החמץ? מה ניתן ללמוד מכך?

מבנה

המשנה עוסקת במקרים שבהם אדם יצא מביתו בערב פסח למטרה מסוימת, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו.

משימה 1

א. במשנה שלוש קבוצות של מקרים. העתיקו את הטבלה הבאה למחברתכם, ומלאו בה את כל המקרים **בלשון המשנה** במקומות הנכונים.

קבוצה א	קבוצה ב	קבוצה ג	
		לשבות שביתת הרשות	המקרים השייכים לקבוצה
			הדין
			מה משותף לכל המקרים המופיעים בקבוצה?
			הטעם לדין

ב. העתיקו מן המשנה את הדין המתאים לכל קבוצה. את שאר חלקי הטבלה תמלאו בהמשך היחידה בהתאם למשימות.

לשון חכמים

במשנה מופיעה ו' החיבור בשתי משמעויות שונות:

- **ו = וגם** (המשמעות הרגילה של ו' החיבור).
לדוגמה: "יִחְזֹר וְיִבְעַר".
כלומר: יחזור לביתו **וגם** יבער את החמץ.

- **ו = או**.
לדוגמה: "לְשַׁחֹט אֶת פֶּסַח, וְלְמוֹל אֶת בְּנוֹ, וְלֶאֱכֹל סְעוּדַת אֲרוּסֵי...".
כלומר: לשחוט את פסחו, **או** למול את בנו, **או** לאכול סעודת אירוסין.

משימה 2

העתיקו מהמשנה דוגמה נוספת לכל אחת מהמשמעויות של ו' החיבור.

ביטול חמץ

התורה מצוה אותנו "תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאֵר מִכֶּתִיקֵכֶם" (שמות יב, טו).
הדרך להשבית את החמץ היא לבטל את החמץ בלב לפני הפסח.
ביטול חמץ הוא החלטה של האדם בלב שלם, שכל החמץ הנמצא ברשותו אינו שלו, והוא בטל כמו עפר הארץ. מן התורה, אדם שביטל את החמץ בלב, קיים את מצוות 'תשביתו שאור מבתיכם', ואינו עובר על איסור 'בל יראה ובל ימצא'. כפי שלמדנו (בפרק א), חכמים תיקנו בנוסף לכך את תקנת בדיקת חמץ, והחובה לבער את החמץ.

הבנה ופרשנות

משימה 3

א. התבוננו במשנה או בטבלה שמילאתם:

- באיזה מקרה חייב אדם לחזור לביתו ולבער את החמץ בכל מקרה?
- באלו מקרים אדם פטור מלחזור לביתו ולבער את החמץ, וצריך רק לבטל את החמץ בליבו? מה משותף לכל המקרים הללו?

ב. השלימו במחברת את המשפט הבא, כך שיהווה כלל שיסביר את ההבדל בין הדינים למקרים שכתבתם:

כאשר אדם עסוק ב _____, כיוון שמדובר ב _____, הוא אינו צריך לחזור ולבער את החמץ, אלא רק _____ את החמץ בלב לפי החובה מן _____.
כאשר אדם עסוק ב _____, הוא צריך לחזור ו _____ חמץ, לפי מה שנקבע על ידי _____.

תרמילון:

התורה חכמים הצלת נפשות דבר של רשות לבטל לבער פיקוח נפש

משימה 4

א. הסתכלו בטבלה שמילאתם: ישנה קבוצה נוספת של מקרים שלא הוזכרה במשימה 3. מהם המקרים המופיעים בה?
כתבו אותם בלשונכם. באפשרותכם להיעזר בביאורי המילים למשנה.

ב. מה משותף למקרים הללו?

ג. המשנה מביאה שתי אפשרויות:

”אם יָכוֹל לְחַזֵּר וּלְבַעַר וּלְחַזֵּר לְמַצּוֹתָ, יִחַזֵּר וַיִּבְעַר. וְאִם לֹא, מִבְּטְלוּ בְּלִבּוֹ.”

השלימו את הכלל הבא לפי המשנה:

כאשר מדובר בדבר _____: אם יש אפשרות גם _____ וגם לקיים את המצווה,

אז _____ לבער את החמץ. אם אין אפשרות כזאת אז צריך _____.

תרמילון:

לבער את החמץ **לבטל חמץ בלב** **מצוה** **חובה**

ד. בכל המקרים במשנה יש דבר שעליו אסור לאדם לוותר. מהו, ומדוע?

משימה 5

השלימו את הטבלה ממשימה 1 לפי מה שלמדתם.

יש לי שאלה

כתבו סיפור ובו שאלה הלכתית המתאימה לאחד מן המקרים במשנה: אדם שלא ביער חמץ מסיבה כלשהי, והלך לדבר מצוה חשוב או לפיקוח נפש. ענו על שאלתכם וציינו מהיכן למדתם את הדין.

חשוב לי לזכור

השלימו במחברותיכם את הסעיפים הבאים לפי מה שלמדתם:

1. שני מקרים שונים עם דינים שונים המופיעים במשנה:

2. מושג חדש שלמדתי: